

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatálnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8 Kor
Félévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4
Negyedévre	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
Hirdetések a lap szerint.										

Apponyi.

Nem is olyan régen jóakarói s ezek szócsovéi újfent hirdették, hogy Apponyi jóllakott már a politikával, ki is fáradt a hiábavaló küzdelemben, elmegy tehát pi-henni s visszalép a politikától teljesen.

Apponyi annak idejében e híresztelésekkel szemben nem cáfolt, nem nyilatkozott, hanem várt a kellő pillanatra. A pillanat elérkezett a jászberényi beszámolóban. És itt kitűnt, hogy Apponyi nem hajlandó politikai jóakaróinak megtenni azt a szívességet, hogy felreálljon az útból s a politikai vígégeknél könnyebb boldogulást biztosítson.

Sőt ellenkezőleg!

Azt tette, amit tőle már régebben vártak. Azt tette, amit már annak idején is, a Tisza-kormány megalakulásakor tennie kellett volna, mert a nemzet java része várta tőle.

Zászlót bontott.

Mindazok, akik Apponyi hosszú politikai pályájának tisztaságát ismerik, mindazok, akik okos, higgadt nemzeti politikát óhajtanak, csak örvendeni tudnak ennek a zászlóbontásnak.

Am a Tisza sajtója fensőbb parancsa

igyekszik ezt a meggyőződést meggyengíteni.

Valóságos hajsztát indított ez a sajtó nevécsak a fővárosban, de a vidéken is. Botránysos szemérmelenséggel ítélkeznek Apponyi határozott fellépéséről azok a vidéki lapok, akik maguk is szubvencionáltak s jól megfizetett nyomatosoktól kapják ezeket az irányító (?) cikkeket.

Hát hiszen ha meggyőződésből történék, ám legyen, de látni való, hogy ebben az esetben egyéb beszél, mert Apponyi politikai egyénisége, egyéni karaktere különben más hangot kívánna a pertraktálásnál.

Más hangot követelne már csak azért is, mert Apponyi új zászlóbontásánál szerintünk nem új dolgokat vett fel programjába, hanem a régi, hosszú időközön át hirdetett elveit erősítette meg.

Egy új dolog volt csupán s éppen ez fájt az ellentábornak. Ünnepelesen és nyiltankifejezte és megígérte, hogy most már ezután rendíthetetlenül kitart a küzdésben, semmiféle lojalis opportunitás nem fogja kényszeríteni és rávenni, hogy alkalmilag félreállításával könnyű munkát biztosítson a Tisza szellemű liberális kormányoknak.

Azt akarja megmutatni, hogy a hatvan-

hetes alapon is okkal-móddal fel lehet építeni a nemzeti államot s meglehet teremtani önálló berendezkedéssel a nemzeti függetlenséget.

Talán sohasem volt nagyobb szükség ilyen irányú és természetű ellenzékre, mint ma.

Hiszen a negyvennyolcas függetlenségi párt már-már lejártá magát. A nagy tűzzel, nagy lármával megindított obstrukciós opposzió után az az operettébe illő leszerelés még azokban is megingatta a hitet e párt iránt, akik különben a párt zászlójára irt elveket eleitől kezdve hitték és vallották.

A pártban a szakadás még manapság sem szűnt meg. Kossuth Ferenc a leszerelés óta állandóan gyöngélkedik; bizonyára van oka reá.

És most úgy áll a dolog, hogy a pártban úgyszólván annyi frakció van, ahány politikus.

Ilyen züllésnek indult párt nemcsak olyan nagy és hatalmas feladat megoldására képtelen, mint a minőre vállalkozott, hanem még az ellenzéknek a kormányval szemben való legelemibb köteletségét, az ellenőrzést sem tudja megtenni.

Mit szólunk a Bánffy új pártjához?

T Á R C A.

Fakó levelekről.

(Alba-Julia. A székesegyház.)

A következő sorokban egy alig ismert, 216 éves (1681) latinnyelvű kéziratot akarunk megismertetni. A Battlyaneumban való kutatásaim közben akadt kezembe az „Hias in nuce” c. vaskos, nyolcadretű kézírásos kötet, melynek ismeretlen szerzője a maga bevallása szerint különböző írók nyomán, dióhéjban egy világ-historiát akart az olvasók kezébe adni. A könyv elején asztrologiával foglalkozik a szerző s fejtegetéseit mindenütt pontos, csinos rajzokkal világítja meg; majd a világ teremtéséről elmélkedik, tárgyalja a világegyetem állapotát a diluvisális korszak előtt, az emberi nem fejlődését a diluvisális korszak után; majd átmeny a különböző nemzetek történetére, többek közt a rómaiakra, a görögökre. Részletesen foglalkozik a magyar nemzet származásával és fejlődésével; megemlékezik a török birodalomról, s Ausztrália kivételével a nagy világrészről, a tu-

tárokról, végül egy függelékben, mint mondja „különböző említésre méltó dolgokról” szól.

Ez a kéziratnak rövid foglalatja. A szerző magát Anonimusnak nevezi, de ha nevét nem is ismerjük, művének egész irányzatából és hangjából, egyes helyekből következtethetjük, hogy egyházi ember volt. Következtethetjük azt is, hogy magyar ember vala, mert a magyar viszonyokról részletességgel, nagy melegséggel, lelkesedéssel, sokszor meglepően tulzó szeretettel emlékezik meg.

Ez alkalommal az érdekes munkából egy olyan részletet akarunk közölni meglehetősen hű fordításban, mely bennünket gyulafehérváriakat legközelebbre érdekel.

Ezuttal minden kritikai megjegyzés nélkül adjuk azt a részt, mely városunk és a székesegyház eredetével foglalkozik. Előre megjegyezzük, hogy több teves adat van benne, melyekre alkalomadtán megteszük megjegyzéseinket. Mindazon által sietünk a behatóbb kritikai vizsgálat előtt közölni e részletet, mert úgy vettük észre, hogy van benne egy s más, mely a figyelem felkeltése által mindenesetre alkalmas lesz arra, hogy összehasonlítás után tisztítsa egy kissé azt a homályt, mely városunk és fő-

leg székesegyházunk története felett még ez idő szerint is lebeg.

Az említett részlet im ez:

„Alba-Julianak, mely város mintegy közép-pontja Erdélynek, eredetét némely írók Cotiso idejére viszik vissza. Ez a Cotiso (miként Gesner Konrad Onomasticonjában megjegyzi) a dákok királya volt s Augustus császár követétől, Cornelius Lentulustól, legyőzött Pannoniában, mintán előbb a rómaiakat annyira szorongatta, hogy ezek már-már kiűztek a városok városából Rómából. Cotiso királynak, hogy a bekésséges szövetséget elfogadja, házastársul adott a császárnak leányát Juliát, kinek tiszteletére épült Alba-Julia.

Alba-Julia közép Daciának királyi városa egy lejtős dombon fekszik s majdnem 2 római mföldnyi¹⁾ síkság veszi körül. Hajdan Apulumnak, Colonia Apula-nak és Apulasiumnak nevezték a keleti alpokból eredő Apulum folyótól, melyet magyarul Ompay-nak²⁾ hív-

1) A mi hosszmetékünk szerint körülbelül 3 km.

2) Manapság közönségesen Ompoly-nak ejtik. A hangfejlődés így történt: Ompay—Ompoi hátraható ileszkedés következtében. — Ompoj—Ompoly. Kéziratunk más helyt azt is mondja az Ompolyról, hogy benne arany és ezüst szilánkok találhatók.

A programjában sok jó van, de a mi jó, az kölesönvétel. Nem keveset ollózott át a néppárttól is. Mindazonáltal programja révén lehetne belőle egészséges ellenzék, ha ország-világ nem tudná, hogy a pártot személyes hiúság, a „tettekkel tényezésre” való féktelen vágyakozás s nem országos szükséglet hozta létre s ha ország-világ nem ismerné a vezér sötét politikai múltját.

Maradna hátra a néppárt. Mindenesetre ez a párt, mint ellenzék, a legkövetkezősebb volt a nemzeti küzdelmek korában is, de még sokat kell küzdenie, hogy elismertesse, hogy nem egyoldalú felfogás szülte és vezérli. Nem így áll ugyan a dolog, különösen ma nem, de úgy látszik, hogy még katolikus hívek, sőt papok sem értenek ebben egyet, ami mindenesetre nagy baj.

Ez a sokféle párt és pártárnyalat különben mind azt mutatja, hogy politikai életünkben még mind nagy a tapogatózás, sőt növekedik állandóan. Részletekben dolgoznak a pártok, de a nagy egészet áttekinteni, munkaprogramjukba felvenni nem tudják vagy nem akarják.

Nem tudják és nem akarják, mert mindeniknél személyeknek, csoportoknak magánérdekei tolnak homlokterbe, szemben a nemzet, a haza általános érdekeivel.

Az Apponyi-egyházi, politikai múltja garancia arra, ha ígért kitaratása megmarad, hogy lesz egy ellenzék, amely eszményekért tudatosan fog küzdeni s erejét nem részletekre fecsegteti el, hanem az egész nemzet, az egész haza érdekében.

Ezért lehet örülni Apponyi zászlóbonításának.

Felhívás a magyar katolikus tanítói és lelkesi karhoz.*)

A magyarországi tanítók országos bizottsága az V-ik egyetemes gyűlést megbízásból f. évi július hó 3. és következő napjaira hívta össze. A bizottság felhívásában tárgysorozatúl négy tételt állapított meg megvitatásúl, nevezetesen: A népoktatási törvény revíziója, kapcsolatban a szolgálati viszony szabályozásával; 2. a fizetésrendezés; 3. a nyugdíjszabályozás; 4. a népnevelési egyesületek megteremtése és szervezése.

Mind a négy pont közvetlen érdekel bennünket és sok tekintetben arra gravitálnak, hogy a népoktatási törvény revíziója, és a népnevelési egyesületek megteremtése által kivonjanak bennünket azon jogkörből, melyben szabadon mozoghatunk s melyhez való tartozandóságunkat nemcsak megvallani, hanem megvédeni is kötelességünk, ha katolikus tanítók vagyunk. A fizetésrendezés és nyugdíjszabályozás közös ügy, de a népoktatási törvény revíziójának tendenciáiban vannak határvonalak, melyen túlmenni a magyar katolikus tanítónak nem lehet. Bár egyenlő elbánást, egyenlő ellátást akarunk, de hitvallásos pedagógiai érdeletünket és ebben megnyilatkozhatásunknak, működésünknek függetlenségét nem áldozhatjuk fel, egyszerűen azért, mert mi kath. tanítók akarunk maradni.

Nem vonjuk ki magunkat a törvény alól, mely a magyarság végleges hegemoniáját elrendő, egy nagy magyar nemzeti állam létesítésének nagy munkájával terheli meg vállainkat, de ennek megvalósulhatására legmélyebb alapját a hitben találjuk, mely egyedül a felekezeti iskolában bírja eredményes támasztát.

Lehet a magyar nemzet egy nyelvű, lehet szedületes tudású, hit nélkül azonban soha nem fog ervényesülni a megpróbáltatás napjaiban. Küzdelemre, szenvedésre, igazi erkölcsi életre csak a hit ad erőt és tápot. Csak a hit emeli fel azon értékre, melyből lealkudni nem lehet.

Nem dacolunk a törvénnyel, a tekintéllyel szemben. Ha hívnak bennünket, szíves készséggel ajánljuk fel tudásunkat és segítő jobbnak.

* Kéretnek a magyar katolikus lapok a jelen közlemény teljes átvételére.

Mi magyar kath. tanítók, mint századokra terjedő multunkban, így a jelenben és a jövőben a legmagasabb nemzeti és kultur eszme szolgálatában állva, teljesen alárendeljük magunkat a törvénynek és aki bennünk kotelkedni mer, megvetjük. Mi magyar kath. tanítók alárendeljük magunkat a tekintélynek, mert hitben a tekintély, és a tekintély elismerésében az egyedek, az osztályok, a társadalmak, a nepek boldogulásának szociális értéke.

Ezeknek ünnepélyes kijelentésére van szükség az egyetemes gyűlésen, mi végből jelen esetben semmi sem kívánatosabb, minthogy a magyar kath. tanítók minél nagyobb számmal vegyenek részt az egyetemes nagygyűlésen és a vele párhuzamban tartandó kath. tanítók százas bizottságának ülésen. E tekintetben a lelkesi kar is sokat tehet, amennyiben a hitközségi pénztárból elősegítheti a tanítói kart a megjelenésre.

Mert, hogy a megjelenésre szükség van, az is bizonyítja, hogy a jelen esetben az az egyetemes gyűlés csak álaire akar lenni egy a hitfelekezeti iskolák ellen működő professzionatus testület törekvésének, a mely testület az egyetemesség szent nevében az előadót nem minden árnyalatból, csak a saját keretéből választotta ki, mintha bizony mi magyar kath. tanítók, kik a magyarországi tantestületnek több mint 50 százalékát tesszük ki, csak a birka szerepére volnánk képesek: felmenni, lődörögni, hallgatni és alázatosan meghunyászkodni.

Már engedelmet kérek, így lealázatani nem engedjük, nem engedhetjük magunkat és ez ellen erőlesen tiltakozni nemcsak kell, hanem erkölcsi kötelesség is.

Mert hogy valamint az iskolák elállamosítása nem az ezen vesszőparipán nyargaló tanügyi alkalmazottaktól függ, azonban a közoktatásügyi szellemi vezetése sem birhat imperiális erővel egyedül azok részéről. Mert vannak magasabb tényezők is, amelyek a nemzet anyagi és lelki kormányzatába befolyanak. Ha pedig a pedagógiai közvéleményt akarják érvényre juttatni, akkor a tanítóság egy nagy tömeget ne csak statisztai szerepre, hanem közmunkásul is hasznádják fel. Mert csak így lesz az egyetemesség egyetemességgé, különben szemfenyvesztes és félrevezetés egész működésük. De tovább megyek. Lám, a központi bizottság, vagy más elnevezésében igazgatótanács, csak négy pontot állapít meg felhívásában s ma már a tetelek annyira megszaporodtak, hogy az egyetemes gyűlés egész pottanfolyammá válik. Ez ugyan bajnak nem baj, de feltűnő az az irányzatosság, hogy az előadók között kath. tanügyi szakferfiakat nem találunk: a mi több a mellőzésnél.

Vagy tán mi nem tudnánk a kezűgyességéről, a rajzoktatásról, a gyógynevelésről, a nép és középiskola kapcsolatáról, a család és iskola kapcsolatáról, a leányok házi neveléséről, a leányifjúsági egyesületekről, a szociális pedagógiáról, nevezetesen a gyermekvédelemről, a kivándorlásról és tanítóságról, a gyermektanulmányozás módszeréről előadni. Hát oly kevésre becsülnek bennünket? Sőt többet mondog, hogy a tetelek felett megindítandó vita egyetemessége és színvonala magasra törjön, ki voltak-e a felsorolt tetelek a tanítóságnak hozzászólás céljából adva? Ugy-e nem!? Meglepetésszerűleg kárthatathatunk, de bensőleg, tartalmilag, előkészület nélkül közvéleményszerűleg meg nem nyilatkozhatunk.

Végre még egy ok kívánja minél nagyobb számban való megjelenésünket.

Mely tisztelettel és kartársi szeretettel vesztünk és köszönjük az országos központi bizott-

nak. [E hegyek közt híres, aranyban és ezüstben bővelkedő városok fekszenek, melyek közt gazdag ércerei miatt legkiválóbb Abruqbánya (jgy!), melyet Hunyadi János ajándékából a pap-ság (collegium Sacerdotum) bír.]

Hajdan akkora volt (Alba-Julia), hogy Reichersdorff tanúsága szerint a Marosfolyó, mely most (t. i. 1681.) a várostól 2 római m. földnyi távolságra van, a város közepén folyt. Ortelius¹⁾ mondja, hogy Alba-Julia környéke (területe) öt német mérföld volt.*

A fenséges templom pedig Antonius Pius anyjától, Juliától származik, a ki Dacia-nak abban a falujában, a hol szülői laktak, a Nap-templomának papnője volt — (miként Reinsius említi), mit bizonyít ama nagyon régi márványtáblának felirata, melyet ugyanczen, a keresztényektől később Sz. Mihály nevével nevezett templomban az 1550. évben olvasott Reichersdorff György, I. Ferdinánd római császárnak, Magyar- és Csehország királyának titkára, ki „Transylvaniae Chorographia” c. művét neki ajánlotta. A felirat ez: I. O. M. E. IVNONI.

1) Ortel Jeromos (1543—1616) német írónak van egy Ungarische Chronologie c. munkája, mely a török-magyar háborúkat tárgyalja s mely új kiadásban 1665-ben Ortelius rodivius címen jelent meg. Névtelenül ezt a kiadást használhatta.

PRO. SALVTE. IMP. AVR. ANTONINI. PII. AVG. ET. IVLIAE. AVG. MATRIS. AVE. M. VLPVVS. MCVCIANVS. MIL. LEG. XIII. GEM. HOROLOGIARE. TEMPLVM. SOLO. DEO. SVO. EX. VOTO. FECIT. FALCONE. ET. CLARO. COES.

Ezt a templomot Szt.-István a magyarok első királya újra építtette és Hunyadi János ismét restaurálta és megerősítette.

A püspöki székhelyen felépült templomnak a gyakori újítás következtében két nagyszerű tornya van: egyiken ültő óra van, a másik elhamvadván, díszet elvesztette. — De az árva Zápolya István²⁾ anyjának, Izabellának uralkodása alatt megfosztott a templom püspökétől, mert az I. Ferdinánd ellen összeesküdt erdélyiek kényszerítették Bornemissza Pál püspököt, hogy vagyonával együtt távozzék az országból. (Istvánffy Hist. Hung. I. 19. p. 245.)⁴⁾ Alkalmadtán visszatérünk még ezen adatokra.

Eddig szól a kezirat. Látni való, hogy nem történeti kritikával jegyezte fel ez adatokat az író, de mint krónikás feljegyzés ma is érdekelhet bennünket.

(—)

2) Az István név valószínűleg tollhiba János helyett.

ságnak anyagi ellátásunk érdekében kifejtett buzgóságát, de az ne akadályozzon bennünket arra nézve, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat testületileg impozáns számban fel ne keressük arra nézve, hogy terhes feladatai között annak a teljesítése legyen az első, hogy a hitfelekezeti tanítók, tehát mi róm. kath. iskolai tanítók az egyenlőség, az oklevél egyenértéke, a munkakör ugyanazonossága tekintetéből kifolyólag az állami tanítókkal egyenlő ellátásban részesüljünk, miért is a törvényjavaslat oda és oly értelemben módosíttassék, mint amely törvény az állami tanítók fizetését állapítja meg.

Ime tehát mennyi okunk van a megjelenésre, azért ismételtlen csak azt mondom, minél tömegesebben jelentkezni, hogy ne egy pár százan, hanem egy pár ezren tiltakozzunk a megelőzés, a véleményünk, nézetünk és katolikus meggyőződésünk ellen folytatott küzdelem ellenében, és mert kérni a legszebb jog, az egyenlőség joga vértel meg, ennek kivívásáért a kormányzat lépésénél sérelmeinek orvoslását kérni.

Isten hozza tehát a magyar katolikus tanítóságot a királyi székváros falai közé.

Bertalan Vince.

Mi volna jó?

Ilyen címen jelent meg lapunk múlt számában egy cikkeske, melyre vonatkozólag egy kis refleksiót kaptunk a következő sorok kíséretében: „Csak a méltányosságnak lenne elég téve, ha folytatásul ezek a sorok is nyomdafestékre kerüljenek. Ingadozó reménnyel megújítva kérésemet, vagyok... stb.” Ime mi közreadjuk a refleksiót egyrészt azért, mert az idézett szavakban gyanúsítva vagyunk, mintha mi közérdekű dolgokban bizonyos egyoldalú merev álláspontot foglalnánk el s nem volna bátorságunk az ellenkező véleménynek is tért nyitni a nyilvánosság előtt; másrészt azért, hogy a közleményből kiválgolva félreértést, mely lapunkra is vonatkozik, a végén eloszlassuk.

Ime a közlemény: „Mi volna jó? Az, hogy hagyjunk fel már a folytonos gáncsolással. Ne hársunk mindent a multak mulasztására! Hiszen akkor is lüktetett a szív, ha nem is olyan zajosan, mint a mostani reklamos üzenyben. Voltak akkor is Istenért és embertársaiért buzgó lelkek.

„Mi volna jó? Hogy az egyesek gyöngéje ne mutatkozzék a tömegben is. Még nem hallottam, hogy az utód az előd munkájával meg lett volna elégedve, hogy a közvetlen utód, a közvetlen elődről teljes elismeréssel nyilatkozott volna. No ez megjárna, de... és már ott volt a de.

Az erdélyi egyházmegye legalább is egy fél század óta alszik, ha a legújabb források szerint akarunk bírálmi. Nekem azonban úgy tetszik, hogy a tények egyenlőség újabb bírálói legalább is elfogultak vagy túlságosan pesszimisták.

Ha annyi baj van az erdélyi egyházmegyében s azok mind a multból származnak, hogy tudott eddig ekiszátlálni? Miért éltek a Csáthók, a Ferenciek, a Kovácsok?

„Mi volna jobb? Ha önösségünkkel alább hagyánánk és legalább annyit megengednénk, hogy a régiék is, ha egyéb érdemük nines is, mindennap felkeltek. Az is valami.

„Mi volna jó? Ha nem lenne annyi reformator Kiskapustól Lupényig, Ernyetől Erzsébetvárosiig.

„Mi volna jó? Ha megszűnnének az ilyen hangok: „még többet ártott a nemtörődomség, a hanyagság, melynek levét élvezni mi vagyunk hivatva.

Vajon a mi utódaink mire lesznek hivatva? Valjon addig nem támadnak-e olyan igények, melyek mostani munkánkkal nem állanak arányban? Ki merne arra határozott feleletet adni?

Az erdélyi papságnak vannak gyengéi, fogyatkozásai, mert sajnos nem angyalokból van összeállítva. Egy tekintélyes országgyűlési képviselőtől mégis azt hallottam: becsületben, tisztességtudásban, karakterben első helyen áll.

Miért van mégis nap-nap után s a Közművelődés majdnem minden egyes számában gáncsolva?!

„Mi volna jó? Angyalok között paposkodni, de kérdés: az angyalok nem kelhének-e szárnyra? „Mi volna jó? Több szeretet, ez pedig ritkán tör ki panaszban, gáncsolásban.

Sorompói.

Ha már most olvasóink ezt a feleletet észszervezték a lapunk mult számában közlött közleménnyel, egy szempillantás alatt rájönnek, hogy Sorompói alaposan félreértette a cikkző célzatát. Nem voltunk abban a helyzetben, hogy magát a multkori cikkzőt szólaltassuk meg, azért magunk próbálunk feleletet adni, gondolván, hogy utólagosan ő is helyeselni fogja a mi felfogásunkat.

Sorompói úgy tünteti fel a dolgot, mintha a multkori cikkző a multnak a munkáját semmiesnek mutatta volna fel. Ha így tett volna, kegyeletlenül járt volna el s mi lettünk volna az elsők, akik ez irányban kifogásainkat megtettük volna. Am cikkző éppen nem a multról szól, hanem a jelenről. Éppen azt említi fel, hogy a kor változó viszonyai-val nem vetünk eléggé számot s nem használunk fel minden ajánlatos eszközt a tagadhatatlannal fennálló bajok orvoslására. És ha szívünkre tesszük a kezünket, be kell ismernünk ennek az állításnak igazságát. Példákkal illusztráljuk, hogy nem tesszünk eleget. E példák közt lesznek jelentősek és kevésbé jelentősek, de együttvéve az igazság erejével bizonyítók.

Az élet megtaníthatótt reá, hogy mai viszonyaink közepette nem elégedhetünk meg azzal, ha vallásunk tanításait csak a templomban hirdetjük.

Többek között Prohászka drnak nem egy nagy stílus fejtégetése rámutat arra, hogy szent vallásunk elveit el kell hintoni a mindennapi életbe, hogy legyünk gyakorlati keresztények, szóval életünket vallásunk elvei szerint kell berendezni, valamint minden intézményünket. Ezt pedig csak úgy érhetjük el, ha a lekipásztorok a leghathatósabb szociális működést fejtik ki.

Ki meri azt állítani, hogy e tekintetben a Királyhágon innen eleget tettünk vagy hogy legalább a kezdet kezdetén vagyunk. A népsegítés, a népmentes akciója nálunk még visszhangra nem igen talált. Hol vannak a Királyhágon innen akár a keresztény fogyasztó-, akár a hitelszövetkezetek? Hol vannak a kath. olvasókörök s ezzel kapcsolatban a ker. népkönyvtárak? Hol vannak a femőttek téli oktatása? Hol vannak a családokhoz? stb. stb.

Allandó figyelemmel kísérjük az általános kath. mozgalmakat s keressük azokban az erdélyi résztvevőket. Például az utolsó kath. nagygyűlésen nagyon kevesen, az előzőn talán senki sem vett részt. Volt eddig Budapesten két keresztény szociális kurzus. Hányan vettünk részt ezekben? Julius derekán lesz a harmadik kurzus. Hányan veszünk részt ezen? A Kath. Egy. Orsz. Szövetségének hány espereskerületünk a tagja.

Ime rámutattunk a területekre, melyeken sokat kell dolgozunk, rámutattunk az eszköz-

zökre, melyeket magunkévá kell tennünk, hogy sikeresen küzdhessünk.

És a mikor ezt tettük: akkor sem a multat leszólni nem akartunk, sem nem gáncsolunk, sem nem önzésből beszélünk, sem különös reformátorként nem léptünk fel, sem nem vádolunk, mert hiszen újabb és újabb munkakörök megjelölése, nem lehet vād azok ellen, akiknek a figyelmét felhívtuk, végül nem rosz indulatból ejtünk néha-néha egy zokszót, hallatunk egy-egy panaszt, hanem tesszük mindig a legösszintébb szeretetből egyházunk, hazánk, népünk érdekében. Azt valljuk, hogy az általános sebeknek nem az eltakarásával, hanem feltárásával, a diagnózis megállapításával s gyógyító eszközök kutatásával és alkalmazásával használhatunk inkább.

Ha tehát Sorompói-nak akadnak meg társai s említett irányú felszólalásainkért, igaztásainkért hajlandók követ dobálni reánk: ám dobjanak, mi a korakás alól is hirdetjük azt, amit helyesnek, üdvösnek, jónak, talánunk nemcsak mi, hanem sok százezer meg millió katolikus.

Fogjunk inkább tehát kezét, s e lapok hasábjain szenvedelem nélkül beszélgessük meg teendőinket, s a leszűrt eredményeket hajtsuk végre: akkor a Közművelődésnek majdnem minden egyes számában örvendetes híradások lesznek innen is, onnan is — feltéve, ha értesítenek bennünket.

Koronagyűlés.

A marosi esperesi kerület papsága tavaszi közgyűlést folyó hó 14-én tartotta meg Marosvásárhelyt.

A gyűlést egy órai szentségimádás előzte meg, mely után Karácson Márton apátfőesperes tartalmas, a mai veszedelmes kort élénken feltüntető és a papság kötelességét tárgyaló lelkes beszéddel nyitotta meg a gyűlést. A papság a maga halás elismerését és teljes egyetértését élénk eljenzéssel fejezte ki.

A tárgysorozat első pontja volt a magas püspöki leiratok felolvasása. A mult koronagyűlés jegyzőkönyvére jött püspöki leirat egyik pontjában szigorúan megköveteli a főpásztor, hogy a gyűlésről elmaradt egyik paptársunk igazolja magát, miért maradt el a gyűlésről. Ez így van jól, mert nagyon rossz jel az, midőn egy pap papestvérei gyűlését és társaságát kerüli.

Jól eső örömmel láttuk a mostani népes gyűlést, egy pár kivételével minden kuratus lelkes jelen volt, a káplánok mind és egy paptanár.

Felette kívánatos volna, ha minden paptanár*) és minden áldozó szerzetes is megjelenne, minden papnak szükséges a gyakorlati életnek tanulmányozása, s ezen tanulmányozást sehol nagyobb eredménnyel nem teheti meg, mint a koronagyűléseken.

A második pont a következő kérdés megvitatása volt: lehet-e oly eset, mikor a lelkes saját maga által bevett reverzalissal folyamodhatik a püspöki hatósághoz a valláskülönbségi akadály alól való felmentvényért?

Hosszas és beható megvitatás után a gyűlés tagjai általában elismerték, hogy igen is létezik eset, akkor, midőn némely akatholikus, hitetlen, ellenséges indulatú illetékes hivatalos közeg a törvényt lábbal tiporva kineveti, elutasítja, azonossági tanúk keresgélésére küldi a meggyezésre megjelent jegyeseket, szóval midőn az illetékes hivatalos közeg meggyezésre meggyezésre irányult szándékot vagy a midőn nagy távolság, szegénység, idő rövidsége miatt

*) Am a paptanár egyéb kötelesség miatt alig tehetné ezt, ha mindjárt akarná is. Szerk.

nem tudják az illető jegyzések beszerezni a megegyezési jegyzőkönyvet. Kerületünkben meg olyan eset is megtörtént, hogy akatholikus feljavára egészségkötelessé megjelent jegyzések tudta és beleegyezése nélkül az akatholikus feljavára vették fel a jegyzőkönyvet és az ily jegyzőkönyvet mutatták be bonafide a plebános előtt. Az illetékes hivatalos közeg akatholikus volt. Ily és ehhez hasonló esetekben igen helye van az egyház előtt adott reverzalnsnak is, amúgy is katolikusok lesznek azon gyermekek, kiket a szülők katolikus módon nevelnek. Természetes, hogy sokkal jobb, sokkal eredményesebb és hatásosabb, ha a világi hatóság előtt is érvénytel bíró reverzalns szereznünk be.

A harmadik pont volt László Domokos közvényesremetei kaplán igen érdekes, alapos tanulmányozással tartott elméleti és gyakorlati előadása a Gregorian énekekről. Az egészen sikerült, a célnak teljesen megfelelő alapos előadást a papság szívesen fogadta és szíves készséggel esatlakozott a határozati javaslatokhoz, hogy az adott körülményekhez képest azon lesz, hogy a főnséges Gregorián ének az ő maga jogos tulajdonába, a templomba vitessék be. A „Sursum corda” énekes könyv a magas püspöki rendelkezés minden templom számára hozzátassék meg. A „Tantum ergo”, „Asperges me”, „Vidi aquam” énekeket, a feleleteket, orációkat és a sz. miseben előforduló minden éneket a lehetőségig tiszta Gregorian szerint igyekszik énekelteni a kar által és éneklé magá is.

Teljesen egyetért Püspök úrnak Ő méltóságának 1903. évi X. számú főpásztori levelével és azt szeretné: vajha minél előbb a Gregorián ének hangzanék a szent misek alatt és szünnék meg a szent misek alatt azon igazán a minden hitközségben változó világias, elnyújtott, kiabáló népének. A méltóságteljes, megható Gregorián éneket a nép is szereti. Több helyen ki is fejezte helyeslő véleményét.

A papság egyhangúlag kimondotta határozatát, hogy a szentséggel való áldás-adás minden egyes hitközségben egyformán történjen, mint a hogy az szigorú parancs gyanánt püspök úrnak Ő Méltóságának 1903. évi X. számú főpásztori körlevelében elő van írva, mert az törhetetlen negligálása a püspöki parancsnak, hogy némely paptárs most is: „Sit nomen etc.” vagy „Legyen áldott stb.” és „A mindenható Atya, Fiú, Szentlélek stb.” énekekkel adja az áldást.

Hol itt a feltétlenül megkívántató engedelmesség? Isten előtt kedvesebb az engedelmség, mint az áldozat. Engedelmség nélkül a papnak minden működése meddő. Mit mond a nép? Hogyan vélekedik a papságról? Mennyi feleértés! Hogyan legyen a nép engedelmes hit dolgaiban az ő lelkipásztora iránt, ha a lelkipásztor engedetlen főpásztor, az apostolótudó iránt?

A gyűlés végén az apát főesperes úr megható szavakban emlékezett meg Riskó László nyugalmába vonuló paptársunkról, méltatta Jobbágytelkén való 44 éves lelkipásztori működését. Búcsuzó szavakat intézett Panojot Ferenc most kinevezett sinfalvi lelkészhez is, Isten bőséges kegyelmét kívánta neki, hogy az ott reá várakozó nagy és nehéz feladatnak sikerrel felelhesen meg.

Gyűlés után az apát főesperes szeretetlankomára gyűjtötte maga köré paptestvéreit, kik hálás érzéssel távoztak működési helyükre a nap gazdag tanulságaival.

Vigilans.

H I R E K.

— **Püspök úrnak bérmentájából.** Utólagosan értesítenek bennünket az offenbányai bérmentásról az alábbiakban:

Az apostolok egyik dicső és fáradhatatlan utóda: Majláth Gusztáv Karoly gr. erdélyi püspök Ő méltósága kísérétével e hó 3-án, a déli órákban érkezett meg Offenbányára, hogy itt, a szellemi édes anyja, az üldözött egyház gyermekeit a hitben megerősítse, hogy ezeknek a szívébe az eg drága ajándékaink: a hit, remény és szeretet üde és jó illatú virágait ültesse.

A szerencsésen megérkezett főpásztor nemcsak a róm. kath. egyházközség tagjai, hanem más vallásúak is, het viszontagságos eszterdő lefolyása után leírhatatlan örömmel és szeretettel fogadták.

A sétateren felállított díszkapunál, Lázár Gyula egyházi főgondnok és Offenbánya község nevében Tordai János Izaiás sz. Vazul r. áldozó pap és hely. lelkész fogadta. — Lázár Aranka k. a. pedig az offenbányai hölgyek nevében rövid, de szép köszöntő kísérétében, gyönyörű bokréttát nyújtott át a főpásztorának. A főpásztor köszönetének nyilvánítása után, azonnal a plebánia-templomba ment, ahol rövid ima után, szívéhez szóló beszédet intézett a hívőkhöz. A szentbeszéd után számosan fordultak hozzá, köztük olyanok is, akik már egy évtized óta nem részesültek a szentségek áldásaiban s most felbresztette lelkiismeretük szavát az élő hit és dicső példa. Megható volt a beszéd azon része, midőn a gondos főpásztor vigasztaló szavakkal bátorította a jelenleg gyengélkedő, érdemekben megúszt plebánost. Páskó Antalt, ki könybe lábát szemekkel hallgatta főpásztorának szeretettől olvadozó szózatát. A főpásztor a halottakról sem feledkezett meg; azokért is forró imát intézett az élet és halál Úrához.

Az emberi természet nemességének egyik záloga az ő társas élete.

Társaságban zárandokolunk a kegyhelyekre, társaságban rándulunk ki a megváltás szent jelvényeire, hogy azok töve alatt ima és énekszóval dicsérjük az Urat. Egy ilyen társaság alakult a főpásztor megérkezése napjának estvéli óráiban, és a kiválgosítás fényében dicsérte énekszózatával az Istent, S ime! a főpásztor, nem ismerve akadályt és fáradságot — mint az, aki azt mondá: „En vagyok a jó pásztor”, (Ján. 10. 11.) a kálvária tetején van, az ájtatoskodókat megáldja, velők imádkozik! . . .

A buzgó főpap másnap a bérmentás szentséget osztotta ki, azután megnézte az Eröss Antal igazgató-tanító mintaiskoláját, mely a gyermeki hódolat és hittani vizsgáló színtere vala, delben pedig a plebánian szeretet lakoma volt. Ebéd közben köszöntött fel az egyház buzgó fejedelmé. Ebéd vége felé, a bányavároska előkelőségeit, ő méltósága saját arcképével tisztelte és örvendeztette meg. Délután 3 órakor az összes harangok érzészen már is jelenté, hogy Offenbánya feledhetetlen vendége, az erdélyi nagynevű püspök kísérétével távozik, folytatja diadalútját Topánfalva felé; azonban alig górdul ki a pleb. udvarból a püspöki fogat, a diadalkapunál az offenbányai nők virágok hintenek az egyh. fejedelem útjára, a város előkelőségei pedig egészen a biztrai határig kísérik. Itt már nagy közönség élén, a diadalkapú alatt, Betegh Miklós Tordai Aranyos vármegye alispánja várta s Boér Kálmán topánfalvi főszolgabíró üdvözölte. — Ugyanitt búcsuztak el tőle az offenbányaiak, a kiknek nevében Tordai János Izaiás gör. kath. plebánoshelyettes kérte a főpásztor áldását és tolmácsolta újól az összes lakosság lelkes szeretetét.

— **Lelki gyakorlatok.** Püspök úrnak legújabb körleveléből örömmel értesülünk, hogy papok és tanítók részére az idén is lesznek lelki gyakorlatok Csik-Somlyón. A papságé kezdődik július 4-én délután s végződik július 8-án reggel, a professzorok és tanítóké pedig július 11-én kezdődik s befejeződik 15-én. Mivel ezen évben csak Csik-Somlyón részesülhetünk egyházmegyéink határain belül a szentgyakorlatok áldásaiban (a gyulafehérvári elmarad), nagyon kívánatos, hogy úgy az egyháziak, mint a világiak mentől többen jelentkezzenek Balint György csik-somlyói régensnél, kinek már július 1-én az elszállásolhatóság végett tudnia kell a jelentkezők számát.

— **A szeplőtelen fogantatás dogmája** kihirdetésének jubileumára a vajdahunyadi szent, ferenc-rendi hittanhallgató növendékek Duns Skót Jánosról nevezett önképzőköre június 12-én az alábbi műsorral sikerült ünnepélyt tartott. 1. Megnyitót tartott fr. Timoth. 2. Román. Az özvegy és fia. Thüringi népdal, előadta az ifjúság énekkara. 3. „Mária fiaihoz”, irta és szavalta: fr. Humilis. 4. Ünnepi beszéd, tartotta: fr. Vitál. 5. Egyveleg opera darabokból, harmoniumon előadta: fr. Balázs. 6. Cosmogonia mosaica felolvasás, tartotta: fr. Jusztin. 7. Kardal Rossini „Koring ostroma” dalművéből; az ifjúság énekkara. 8. „Egy mumiához” angolból M. J.-tól, szavalta: fr. Timoth. 9. „Tengeren járók csillaga” Hoos J.-tól, énekelte: fr. Antal, harmoniumon kísérte: fr. Kasszian. 10. Hittudományi vitatkozás: Szűz Mária, Isten Anyja, Isten különös kegyelméből, a Megváltó Krisztus érdemeinek tekintetéből az áteredő bűn minden szeplőtétől fogantatása első pillanatában megóvatott és ment maradt. Védte: fr. Örszéb, ellenetést tett: fr. Balázs. 11. Bezárót tartott Csiszér Elek zárdafőnök atya. 12. O „Mária Virgo pia” az ifjúság énekkara.

— **Szent misszió Csiesóban.** Az alesiki plebániaiban május hó folyamán megtartott szent missziók méltó folytatása volt a csiesói. Május 28-án érkeztek a községbe Lollok és Áronffy lázarista atyák és már a délután folyamán hozzá fogtak a szent misszió megtartásához. És habár az első és második napon a hívők gyér száma kevés eredményt ért, a következő napokon a missziós atyák szívet-lelket fölemelő szónoklataira a hívők oly nagy számmal mentek a szent misszióra, hogy a templom a 8 napos misszió folyamata alatt állandóan túlszűfolt maradt. A misszió látogatói között a helybeli hívőkön kívül szép számmal jöttek fel a szomszédos községekből is. Gyónók és áldozók száma 1100 volt. Hiszszük, hogy az ily szép eredménnyel megtartott szent misszió népünk lelki és erkölcsi életére jótékony és mély hatással lesz. Ezért a csiesóiak ez úton is hálás köszönetet mondanak Ő méltóságának, hogy a szent misszió megtartását hi veinek lehetővé tenni kegyeskedett. Ugyazintén hálás köszönetüket nyilvánítják a lázarista atyáknak is, kik fáradhatatlan tevékenységükkel az édes Jézus szolgálatában a hívőket a jó erkölcs útjára terelni és annak állandó követését a szívekbe ojtani kegyeskedtek.

— **Papszentelés.** E héten pénteken, szombaton és vasárnap püspök úrnak a végzett negyedeves hittanhallgatókat papokká szenteli. A szentelés a székesegyházban a jelzett napokon 7 órakor kezdődik. Megelőzőleg Galambos lázarista atya háromnapos lelki gyakorlatot tart a felszentelendőknél.

— **A központi oltáregyesület** Jézus szent Szíve ünnepe előtt háromnapos ájtatoságot tartott a zárda templomban, naponként este szent beszéddel és litániával. A templom mindennap zsü-

folásig megtelt; sokan járultak a töredelem szentségéhez.

— **Egyházi zene-kurzus.** Gondos lelkű főpásztorunk július 15. és 16-án papok és kántorok részére az egyházi zene gyakorlati részéből kurzust tartat Csik-Somlyón. Akik részt akarnak venni, szándékukat külön jelentsék be július 1-ig Bálinth György fővelő intézeti igazgatónak.

— **Kálvinista grávémenek.** Nagyon hozzászoktunk már, hogy protestáns atyáinkainak mindez zokon esik, ha mi katolikusok a magunk érdekében egy kicsint mozgolódunk vagy valamit teszünk is. Persze fáj nekik nagyon, hogy miért nem borulunk semmittevő, világegyéig tartó álomba, ha már öngyilkosok nem akarunk lenni. Állításunkat egy kis szemelvény-nel bizonyítjuk, melyet az Erd. Prot. Lap ilyen című cikkéből merítünk: „A magyar Sion beszéde Boesky sirjánál”.

Mit is beszél az a tisztelt magyar Sion? Jajgat, hogy a „jeszuita hadat” útaztatják némelyek „az iskolákba, a még zsenge lelkek megfogására”; s (horribile dictu!) nekik az ország szívében, néppárti fővezér tözomszédjában (brrr!) diszes templomuk is emelkedik, körben égő, színes lángu oltárgyertyáikkal.”

Tovább beszél magyar Sion: „a fővárosi egyetemet szeretnék magunknak tulajdonítani (ehhez talán jogunk lenne — vagy mi?) s a kolozsvári egyetemre vetnek sovár tekintetet (úgy tudjuk, hogy ezt prot. atyáinkiai teszik); ezen kívül a szépen hangzó és actualis „székely mentés” jelszava alatt magára vágyó szenvedelmében egy püspök internatust akar Kolozsvárt alapítani: hegyen épített városunk ellen egyetemével együtt itt nevelni és vezetni majd a jövő nemzedéket rohamra; ugyancsak székelyországban a Fogarasi-féle milliós alapból teljesen kath. egyetemet szándékozik fölláttatni.” A t. magyar Sion itt megint elveti a súlykot! Nem tudja, hogy azt az internatust nem most akarják alapítani, mert az már rég fennáll; aztán a más réjtébe vágta a kaszáját, mikor a Fogarasi-féle kath. egyetemet is grávémenek veszi. (Hát a Debrecenben tervezett prot. egyetem? az már más!) Az ezutániban csak megnevezik a grávémeneket. Fáj a magyar Sion-nak az „erdélyi püspök” cím s fáj a katolikusok ünnepe körmenete melyet meg „protestáns városrészekben is rendeznek nagy parádával, égzenges és kúrtriválgással.” Fáj továbbá, hogy a katolikusoknak van hírlapiról szövetsége, az is fáj neki, hogy a koronás király nemcsak hogy katolikus, de még vallási kötelmeinek eleget is tesz.

És aztán még sok minden fáj a magyar Sionnak, de aztán mégis ilyen buzdításra nyitja fel szózatot ajkát az atyafiakhoz:

„Ne féljete! Ne, mert az igazságnak ereje előbb-utóbb győzni fog. Nezzetek: külföldi országok egymásután lépnek fel a sötétség ellen. A szabadabb gondolkodás hullámvérése indult meg ott, mely ostromló habjaival fenyegeti a római hajót.”

Na mármost mit szólunk a magyar Sion-nak, aki különben Megyaszay Mihály predikátor száját kölcsönözte ki ezúttal, feljajdulásaira s végső dörgedelmére? Ugyan, mit szólunk? Risum teneatis!

— **Kik vitték sirba Jókait?** Grósz Bella, a sok versben megénekelte feleség, meg az ő családja: a mama s az ifjabb Grósz nemzedék. Ez az állítás megdöbbentő bizonyosságot nyert Fényes László hírlapírónak „Jókai Mór utolsó éve” c. röpiratából. A szerző ebben a füzetben hiteles szem- és fültanak vallomásait regisztrálja. Ezek a vallomások minden jó érzésű

embernek arcába kergetik a vért. Oly brutálisan kintő módon bánt el a feleség s családja a nemzet szemefenyével, az a legköltővel, hogy a nyomon támadó testi és lelki szenvedések ifjabb erőben levő embert is sirba döntötték volna. Ez a nemes (!) familia, akit a porból, a semmiségből emelt magához egy végzetes órában a költő király, szidalmazta, gazemberezte, leköpte, éhezettette az őz embert. Éppen ezért nem lehet vádolni Fényest ildontalansággal és tapintatlansággal, hogy lerántotta a leplet erről a tervszerű kintásról. Ez már nem családi ügy, ez nemzeti ügy, mert le kell rántani azt a nőt arról a piederstárlól, melyre a nemzet kegyelme esetleg emelte volna. Elégített kell venni tőle minden áron. Az a vadság, az a könyörtelenség, mely benne megnyilvánult, nem érdemel kíméletet. Hiába hivatkozik tehát Vészi József „Hiének Jókai sirján” c. védőiratában azokra a versekre, azokra a levelekre, melyekben Jókai áradozik felesége szerelméről. A Fényes röpirata megadja ezekre a pszichológiai kulcsot. Vészi-féle szájkaszkodó, gyűlölségtől tomboló iratokkal pedig nem lehet Grósz Bella ő nagyságát tisztára mosni, keressen a bíróságnál elégtételt ha érzi, hogy igaz van. Fényes úgy látszik nem bánná az ügynek illetékes fordulatát. Döntse el tehát a magyar bíróság: kik vitték a sirba Jókait? Ha ezt bíróság dönti el, akkor aztán sokat lehet elmélkedni és sok következtetést lehet lehozni ebből a maga nemében páratlanul álló szomorú regényből vagy jobban mondva tragédiából.

— **A gyulafehérvári püspöki liceumban** a második felívi vizsgálatok már lefolytak. Junius 3-án d. u. 4 órákor az előadások megszűntek, junius 7-én volt a vizsgálat az Egyházjogból (III—IV.), junius 9-én az Alapvető hittanból. (I—II.) junius 13-án a Lelkipáztorkodásból (III—IV.); junius 14-én az Új-szöv. szentírastudományból. (I—II.), junius 17-én d. e. a Bölcsészettanból (I—III.) és az Egészségtanból. (IV.) Junius 17-én d. u. 3 órákor volt az osztályozás.

— **Villámujtott templom helyállítására.** A torda-turi templomot villámujtotta volt s ezen elemi csapás következtében nemcsak a templom épülete rongálódott meg erősen, hanem belső felszerelése is majdnem teljesen elpusztult. Nemes szívű hívők kegyes adakozásából most már épen álló ismét az Isten háza s belső felszerelése is rendben van. Ezen örömdetes eredményért P. Györfly Fidélné, lelkész a maga, valamint hívei nevében a leghálásabb nyilvános köszönetét fejezi ki az alább megnevezett úrnak és úrnőknek, a kik egy vagy több templomi eszközt adakoztak: br. Jósika Józefa (Kolozsvár.) Tamásy István dr. ezredorvos és neje Ferenczy Vilma (Marosvásárhely.) Csipkés Viktor birtokos és neje Tarsoly Vilma, Sánta István sóhivatali tisztviselő (Torda), özv. Székelyhidú Istvánné (Nagy-Ényed), dr. Nagy Mórné (Kolozsvár), aki több kolozsvári hívőt is megnyert a támogatásra, Kolozsvári Pál.

— **X. Pius életmódja.** Az Egyh. Közl. a Kath. Kirchezeitung nyomán közli az alábbi sorokat, melyeket lapunk olvasói is örömmel vesznek. Kezdetben nagyon agódot ő szentsége környezete attól, hogy a tenger környezete Velencéből a nyaranta tikkasztó hőségű Rómába történt hirtelen és közvetlen átköltözés káros hatással lesz a pápa egészségére. A félelem alaptalannak bizonyul. Ő szentsége — saját nyilatkozata szerint — teljesen jól érzi magát és egészen beleilleszkedett a római szokásokba és éghajlatba. A pápa életmódja szigorúan szabályozott. Egészségese testalkatánál fogva helyre, levegőre és világosságára van szüksége, miket a Vatikánban föl is találhat. Elődje magas korá-

nál fogva egyik-másik tekintetben már nem volt képes oly szabályos életmódot betartani, így pl. az utolsó években tápláléka a minimumra szállott le és míg X. Pius két emeleten lakik, XIII. Leo úgyszólván egy és ugyanazon szobában dolgozott, étkezett és aludt. A pápa életrendje azonos azzal, amit velencei patriárka korában követett, azzal a különbséggel, hogy a velencei nemzeti fogások hiányoznak, mert XIII. Leo szakácsa, kit az utód szolgálatában megtartott, elkészítésükben járatlan. Néha-néha a pápa nővérei főznek ilyen velencei ételeket és beküldik a közeli Vatikánba. Szentmise után X. Pius kávét vesz magához angolkeserűvel (Fernet-Branca) később nyers tojást és egy pohárka fehér bor. Az ebédnél — melyen rendszeren Bressan és Pescini titkos káplánok is részt vesznek — levest, kétféle húslelt, sajtot és gyümölcsöt szolgálnak föl. Az estebéd húsból vagy tojásból, salátából és gyümölcsből áll. XIII. Leo komornyikja, Centra borotválta, X. Pius ezt maga végzi. Már korán reggel gyakran ő maga tárja föl az ablakokat. Szakácsa, Macelli reggelenként kukujja kíséretével a városba kocszik, hogy bevásárlásokat eszközöljön. A használt koesi hasonlít a mi postakariolunkhoz és fekete színű. A kényeret a német származású pék, Valan szállítja, aki a via Babuinon lakik, a húst és főzeléket a Vatikán közelében a Borgo Nuován levő üzletekből szerzik be. XIII. Leo idejében a szakács a folyó kiadásokra havonként 200 lírát kapott kézhez; jelenleg ezt az összeget tetemesen föl kellett emelni. X. Pius csak közönséges és gyenge bort iszik, bár a vatikáni pincék készlete úgy mennyiség, mint minőség tekintetében kiválónak mondható. Mindenholnan, így Bordeauxból évenként pompás küldemények érkeztek XIII. Leo-hoz magától Lecot bibornokkérséktől. Az édeségeket a pápa nem kedveli, bár több női zárdá, főleg a Por de Specchi előtt létező kolostorból a Francisca Romana-ról nevezett apácák gyakran küldenek be ilyen „paste dolci”-kat. A S. Stefano dei Mori-beli Trinitáriusok kedveskednek rendszerint a pápának a Vatikán közelében levő kertjükben termelt szőlők zsengeivel. A pápa fejéreműjének és ruházatának gondozása a S. Croce dei Lucchesi-beli Reparatrix-apácákra van bízva, kik eszerint nekünk két értelemben is megfelelnek.

— **A kolozsvári szentferenczerendi zárdára adakoztak** továbbá: Budai Jánosné 1 kor., özv. Imbarné 3 kor., Schilling Lajos 5 kor., Nagy Dánelné 40 fill., K. G. 40 fill., Bodnár István 5 kor., M. M. 30 fill., Goes Jenőné 2 kor., N. N. 1 kor., Valaki 40 fill., Sesztak 20 fill., Mendelsohn Géza 40 fill., Erdély Gyula 40 fill., Ferenczyné 1 kor., N. N. 20 fill., N. N. 30 fill., Sargáné 2 kor., Dr. Domanc 2 kor., gróf Mikes Leopoldin 4 kor., Egy valaki 20 fill., Zoltán 1 kor., Porzsa Ferenc 20 fill., Bulin 1 kor., E. L. K. 1 kor., Gyárfás Anna 1 kor., Mattay és Hutter 1 kor., Bátor Rezsóné 2 kor., özv. Hirschfeld Györgyné 1 kor., Szilvássy Béla 2 kor., Valaki 1 kor., N. N. 1 kor., N. N. 20 fill., Meisner 1 kor., N. N. 20 fill., Gunesch Károly ifj. 40 fill., Tamássy Gyula 1 kor., özv. Fogaraszyné 40 fill., N. N. 20 fill., özv. Köry Lajosné 20 fill., M. Feverin 20 fill., Marczinkievics 60 fill., N. N. 10 fill., Dr. Nagy K. 1 kor., L. Anna 10 fill., Valaki 60 fill., Tóth József 1 kor., Pap Leontin 1 kor., Kristó Jánosné 1 korona, Gunhardtné 1 kor., Török Berta 2 kor., Machtuil Jánosné 1 kor., Buretznáné 1 kor., N. N. 50 fill., N. N. 10 fill., Baudén 60 fill., Simon Gyula 5 kor., Lusztig 1 kor., B. 20 fill., Sch. 1 kor., N. N. 24 fill., N. N. 60 fill., Farkas János 1 kor., Lőrincz Mózesné 1 kor., N. N. 20

fill., Ajtai K. Albertné 10 kor., K. A. 1 kor., Kovács Nándor 80 fill., Bőjthe László 2 kor., Hutter Erzsé 1 kor., Egy valaki 20 fill., Benkő Ilona 1 kor. N. N. 40 fill., Bodóné 1 korona, Kolin István plebános 20 kor., R. I. 2 kor., Balogh Antal 30 fill. és neje 30 fill., Valer Erzsé 40 fill., Pilodán János 30 fill., özv. Török Jánosné 1 kor., N. N. 20 fill., N. N. 40 fill., Gáll János 2 kor., Demény István 20 fill., N. N. 20 fill., Kis Károlyné 30 fill., Nábráczky Jeanette 1 kor., Klemm Pál 1 kor., Geiszt Efraim 20 fill., N. N. 20 fill., Bonnel 20 fill., N. N. 40 fill., N. N. 50 fill., T. K. 1 kor., N. N. 30 fill., N. N. 40 fill., Weress László 40 fill., Santa 30 fill., Ivauts 1 kor., Engel Gábor 2 kor., N. N. 20 fill., Simon Sándor 1 kor., N. W. 30 fill., Rathonyi Erzsike 20 fill., Nesselfeld Viktorné 1 kor., N. N. 20 fill., N. N. 1 kor., Rimann Károlyné 30 fill., N. N. 10 fill., Molnár Pál 40 fill., N. N. 50 fill., V. P. 20 fill., Hadiska Sándorné 1 kor., N. N. 10 fill., Teglás József 20 fill., Nagy Ferencné 40 fill.

— **Rendkívüli kedvezmény lapunk t. előfizetőinek.** Kiváló szolgálatot óhajtottunk teljesíteni lapunk t. előfizetőinek, midőn a Magyar nők kedvence divatújságával a Budapesti Bazzáral oly egyezsre léptünk, hogy t. előfizetőinknek e minden tekintetben praktikus és modern szépirodalmi divatlapot negyedévenként 1 korona 30 fillérért küldjük. A Budapesti Bazzár pompás kiállításban havonként kétszer jelenik meg s minden számában 60—70 divatábrán mutatja be a legújabb francia és angol divatot a legújabb kézimunkákat s hogy az öltözékek házilág is elkészíthetők legyenek, két oldalas szabás és kézimunka-ívvél is szolgál, sőt természetes nagyságban, papírból kivágott kitűnő szabás mintákat is nyújt. A Budapesti Bazzár szakszerű képeivel és utasításaival a nő öltözékek házi elkészítésének titka meg van fejtve! Szépirodalmi részét elsőrangú írók írják. Midőn ezen rendkívüli kedvezményt lapunk t. előfizetőinek becses figyelmébe ajánljuk, megjegyezzük, hogy e kedvezményben csak a lapunk előfizetői részesülhetnek. Előfizetéseket minden hó elsejétől kezdve elfogadjuk. Az előfizetési pénzek lapunk kiadóhivatalába küldendők.

A csiksomlyói búcsúhoz.

Ebben az ügyber, az alábbi levelet kaptuk. Volna ugyan hozzászólásunk, de több okból megjegyzéseinket a jövő számra hagyjuk.

Tekintetes Szerkesztő úr!

A Közművelődés közelebbi két számában a csiksomlyói búcsú lefolyásáról két tudósítás jelent meg. Mindkettőből kivehető, hogy olyan ember írta, ki ha nem is éppen esíki, de bizonyára szentánuja volt az ott történt dolgoknak. Mindazonáltal engedje meg a T. Szerkesztő úr is, meg a tudósító urak is, hogy egy kis hibát találjak a közleményekben. „Sajnos... hogy... nem foly le botrány nélkül.” Érti tudósító azt a kis összeköccenést, mi az egyes keresztaljak között a különböző helyek elfoglalása miatt jön létre. No ez egyáltalán nem botrány. Azon senki meg nem botránkozik, már csak azért sem, mert ritka, mikor az elmarad. (Ez ugyan nem magyarázat! Szerk.) Hogy a valóságos ténykedéshez ez nem illik, az igaz, de éppen ezért a tudósító úr kereste volna meg az okát. Nem a rendező papság, hiszen a kik benne vagyunk, jól tudjuk, hogy ott és akkor a népnek vajmi keveset parancsol a pap, ezt pl. a Háromszékről feljárt papok jól tudják, ennek egyszerű oka a pálinka, mit lépten-nyomon minden

bódeban árulnak és a hagyományos szekely virtus. Voltak és vannak nagy emberek és csekélyeségem is úgy gondolkozik, hogy a pálinkázástól eltekintve, ez így van jól. (Már t. i. mi? A versengés?) Huszonöt év óta látom e búcsút, de ott még e dulakodásban vér nem folyt. A csendőrségre szükség van az igaz, és a nélkül lehetne baj is, de hát akkora néptömegnek, hol nincsen arra szüksége? Hány gonosz szándékú ember lehet ott. Olyan rendet kivánni pl. mint egy katonaságnál, az ismét hibába való dolog. A sorrend az megvolt és meg van állapítva már régtől fogva, és ha egy-két pálinkás legény exceedal, azért a világ sem nem botránkozik, sem fel nem fordul.

A pálinkás bódék eltiltása a legjobb, legeredményesebb rendezés lenne. De ezt nem lehet, hiszen akkor a somlyói, helyesebben vándorfalvi községi kassza hová lenne bújában, az a melyiknek kapszi kezelősége még e 3 napra sem kíméli meg azt az Isten által adott borvizet az „árendától” úgy, hogy a szegény búcsúsok még a borvizet is pénzen veszik.

A másik baj, hogy már tökéletesen vásári állapotok fejlődtek ki. Mindenféle árus megjelenik, meg az óriás ember, a „ringspil” a cécula huzatok stb. Mindezeket a tudósító úr elfeledte talán, pedig ezeknek legalább is a főútról eltiltatása égető kérdés, mert hiszen mindezek eléggé nem illők a vallásos ténykedéshez, de még többet is ártnak, mint a második tudósítás írója szerint ama körülmény: hogy „messis quidem multa, operarii autem pauci.”

Valjon az így felkiáltó úr gyóntatott anyyi embert meg, mint akikre céloznak azok! Annak a gyónók által gyakorolt tolongásnak, nem annyira a gyóntatók hiánya az oka, mint a nép természete. Mindenki első szeretne lenni, hogy holnapra ne maradjon. De ha gyóntatók nem is volnának, mint néha nincsenek elegendő számban, mi ennek az oka? A szerzetes urak kíméletlenség gyóntatnak, de kevesen vannak. A közeli községek papjait otthon foglalják le, úgy hogy 3—400 ember esik egy-egyre. A hibások azok a papok volnának tehát, kik kötelesek ott megjelenni, és gyóntatni, de ezt nem teszik, vagy a kik ott meg is jelennek, de nem gyóntatnak. Kik kötelesek? Ha a tudósító hibáztat, úgy feleljen e kérdésre. Olyan embereket pedig, kik legvermesebb reményeik megvalósulása után, csak sétálgattak ott, a dolog helyett, mi is rendezésen láttunk. De hát a mai modern szokás ez, nagy hangon ütni a dobot ott ahol van értelme, és keveset tenni, a hol szükség volna rá. Ugy van jól minden, a hogy van. Felsőbb intézkedés nélkül sohasem is lesz az máskép.

Pesszimista.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* Az *Őrökimádás* című katolikus havi folyóirat májusi (5.) számú rendkívüli dús tartalommal jelent meg, melyből különösen kiemelendők a következő cikkek: *Tartalom:* A mi ünnepünk. — A kongresszus megnyitása — Szaracsányi Pál beszéde. — Mihályi Viktor beszéde. — Az országos oltáregyesületi kiállítás megnyitása. — Az Erzsébet-Őrökimádás-templom alapkövetétele. — A délutáni értekezlet. — A diszgyülés. — Városi Gyula dr. beszéde. — Prohászka Ottokár beszéde. — Zichy Nándor gróf beszéde. — A körmenet. — Fohász Jézushoz. — Az Oltáregyesület és a katolikus ajátosági gyakorlatok. — Hogyan tehetjük a szentegimádás napját lehetőleg fényessé és épületesse? — Templomépítés és a restauráció. — Töb-

bet észszel, mint erővel. — Agnes. — Oltáregyesületi ügyek. E valóban életrevaló folyóirat a Központi Oltáregyesület (Budapest, IX., Rákostúta 5.) kiadásában jelenik meg s előfizetési ára egy évre csak 3 korona. Ajánljuk t. előfizetőink pártfogásába.

A szerkesztő üzenete.

P. Gy. Nyilvános köszöneteknek szívesen adunk helyet, de arra nincs térünk, hogy minden egyes adakozónak szóló köszönetet külön-külön lenyomassunk. Azért a közlött formában hoztuk.

Pályázat.

— *A máréfalvi* (Udvarhelym.) róm. kath. kántortanítói állásra az iskolaszék pályázatot hirdet.

Jövedelme: a) a hitközség pénztárából a kepe értéke 600—640 kor., b) tandíj 40 kor., c) birtok jövedelme 40 kor., d) ajátos alapból és tanítói alapból 45 kor., e) stola 50—60 kor., f) államsegély (fizetés kiegészítés) 150 kor. s arra jogosultnak korpótlék. Új hámoszobás és nyári konyhával ellátott lakás, gazdasági épületek s veteményes kert. Kötelességei a kántori és tanítói teendők végzése, segéd-kántortanító esetleg harmadik tanító kiegészítésével. Személyes megjelenés és próba megkívántatik. Pályázni lehet július 17-ig.

Máréfalva, 1904. június hó 7-én.

György Lázár
isk. széki elnök.

— *A lemhenyi-almási* róm. kath. kántortanítói állomásra, melynek évi javadalmát a 29751—1893. sz. kultuszminiszteri rendelet folytán felvett jegyzőkönyv szerint: a) 150—150 kalangya rozs- és zabkepe, pénztértékben 673 korona 90 fill., b) 93 terű fakepe, pénztértékben 111 kor. 60 fill., c) ospora 152 kor., d) stola 146 kor., e) 9 hold 298 □ öl szántó, 2 hold 232 □ öl kaszáló kataszteri tiszta jövedelme 38 kor. 06 fill., f) ajátos alapítványi és kézi misedij mintegy 30 kor., g) a pince, konyha, kamara, két szobából álló lakás, sütő, pajta, istálló és csür gazdasági épületekkel képezi, június 27-ig pályázatot hirdet, felkéri az érdekelteket, hogy kántortanítói oklevéllel és szolgálati bizonyítvánnyal szereljék fel folyamodványukat és hogy orgona- és énekpróbára folyó év június 29-én Péter és Pál ünnepén a délelőtti isteni tiszteleten jelenjenek meg.

Lemhény, (u. p. Bereck.) 1904. jun. 12.

Egyháztanács és Iskolaszék.

Lehetővé teszi, hogy a szobák mázolás alatt is használtassanak, mivel a kellemetlen szag és lassú, ragadós száradás, mely olajfesteknek és az olajlaknak sajátja — elkerültek. E mellett használata olyan egyszerű, hogy kiki maga végzheti a mázolást. A palló nedves tárggyal feltörölhető, anélkül, hogy elvesztené fényét. Meg kell különböztetni

színezett szobapalló fénymáz,

sárgásbarnát és mahagonibarnát, mely akárcsak az olajfesték födi be a pallót s egyúttal fényt is ad. Ezért egyaránt alkalmazhat régi és új pallóra. Teljesen beföd minden foltot, korábbi mázolást, stb. van azután

tiszta fénymáz (színezetlen)

új pallóra és parkettra; mely esupán fényt ad. Különösen parkettra és olajfestekkel már bemázolt egész új pallóra való. Csak fényt ad, ennélfogva nem fődí el a famustrát.

Postacsomag, körülbelül 35 négyszög méter (2 közép nagyságú szobára való) 5 ft. 90 kr. vagy 9½ márká.

A közvetlen megrendelések minden városban, ahol raktáron vannak ide küldendők. — Minta mázolások és prospektusok ingyen és bérmentve küldetnek. A bevásárlásnál tessenék jól vigyázni a cégre s a gyári jegyre, mivel ezt a **több mint 35 éve létező gyártmányt sok felé utánozzák** és hamisítják, rossz és gyakran a célnak meg nem felelő minőségben hozzák forgalomba.

Cristoph Ferenc

a valódi szobapalló fénylakk feltalálója
és egyedüli gyártója.

== FŐRAKTÁR: ==

DAHINTEN VIKTOR

vaskereskedésben GYULAFEHÉRVÁRT.

A

Bérmálás Szentségé-

nek Szertartása

czimú füzet,

Bérmáltak anyakönyve

rovatos iv,

Bérmálási lapok

kis bérmaczedulák,

Iskolai kimutatás

rovatos iven

UJ KIADÁSBAN

kaphatók Gyulafehérvárt

Papp György könyvnyomtatójában.

PÉNZ

4°-OS

törlesztéses kölcsönöket

nyújtunk budapesti és külföldi elsőrangú pénzügyintézetektől a földbirtok és ingatlan ¾ értékeig I. és II. helyre 15—65 évig terjedő időtartamra.

Személyhitelt! papoknak, katonatiszteknek, állami- és magánhivatalnokoknak, kereskedőknek és iparosoknak kezes és kezes nélkül 1—15 évig terjedő időre gyorsan és diszcreten.

BANK- ÉS MAGÁNADÓSSÁGOK CONVERTÁLÁSA.

MELLER LAJOS és TÁRSAI bankbizomány BUDAPEST, VI., DÁVID-UTCA 15. ● (Törvényszékiileg bejegyzett cég.) ● (Válasz belyeg.)

SZŐLŐLUGAST

ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld- és homoktalajon.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas. (bár kuszó természetű) mert nagyobbra se ha meg-nő is, termést nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. — hol lugasnak alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házukat az egész szőlőérés idején a legkitűnőbb muskataly és más édes szőlőkkel.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legkeze-lyebb gondozással felnevelhető nem volna, ezen-külül más épületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legremekebb díszé, anélkül, hogy legkevesebb helyet is elfoglalna az egyébre használható részek-ből. Ez a leghaladatosabb gyümölcs, mert minden évben terem.

A fajok ismertetésére vonatkozó, színes fény-nyomatú katalógus bárkinek ingyen és bérmentve küldetik meg, aki címét egy levelezőlapon tudatja. Cím: Ermeleki első szőlőoltványtelep Nagy-Kágya, Székelyhid, u. p.

Nyavalyatörés!

Ki nyavalyatörés, göres és más ideges állapotban szenved, kérjen iratot, ingyen és bérmentve kap-ható a szabad, Hattuyi gyógyszerár által Majna Frankfurt.

A kinek

eladó **birtoka** van, vagy a ki **birtokot** venni szándékozik, vagy ha eladásra szánt

könyvtára, irodalmi műve, zene eszköze, festménye, régi könyve, olajfestésű képje, szobra, fegyvere, régi pénze, ékszere, butora, háztartási, gazdasági és más eszköze van, az hirdessen a **KÖZMŰVELŐDÉS**-ben, mely lap a felsoroltak iránt érdeklődő közönség körében igen nagy számban forog közkezen.

Hirdetések jutányos árban felvételnek e lap kiadóhivatalában.

A Dr. SCHMIDT fő-törzs és tisztí- orvos-fele

FÜLÖLAJ

gyógyít időszakos süketseget, fülfájást, ful- és nagyothallást, még idült esetek-ben is. Egyedül kapható üvege 2 frt a **Dr. ROTCSHNEK EMIL** gyógyszerárában. DEBRECZEN.

ANGSTER JÓZSEF és FIA

pécsi, kalocsai, győri és kassai székesegyházak orgona-építője. **Orgona és harmonium-gyár**

PÉCSETT.

Alapítottatott 1867.

Két arany, egy ezüst és egy nagy milleniumi éremmel kitüntetve

Ajánljuk kitűnő hangú és erős szerkezetű **crescendo orgonáinkat**. — Különösen a legújabb **légnymatu** (pneumatical) rendszer szerint épült orgonáinkat, melyek a rendkívül könnyű játékmód és regisztrálás mellett még azon nagy előnnyel is bírnak, hogy a **templom ned- vessége** nincs befolyással rájuk.

Legjobban bizonyítja műveink jóságát, hogy üzle- letünkben 450-nél több **új orgona** mű került ki.

Raktaron kitűnő hangú **harmoniumok** minden **nagyságban** (155 koronától 1000 kor-ig).

Mindenmü **javitásokat, hangolásokat és át- építéseket** olcsón elvállalunk.

Árjegyzéket kívánatra ingyen küldünk.

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntetve.

TEMLOM FESTÉS.

Első orszá- gos műfes- tetzeti és iparművé- szeti intézet. Alapított 1887-ben

Olajba oltárkép

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak liboros hercegrímás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolna Festetich Tassilo gróf úr ő nagyméltósága által ajánlv. Az oktatást ő nagyméltósága Császka Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű aldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stílus szerint, gipsz-márvány (stucco), koreztek aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón. Szegé- nyebb egyházaknak 25% engedmény!** **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

Templomfestés stílus szerint, gipsz-márvány (stucco), koreztek aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón. Szegé- nyebb egyházaknak 25% engedmény!** **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

Templomfestés stílus szerint, gipsz-márvány (stucco), koreztek aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón. Szegé- nyebb egyházaknak 25% engedmény!** **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

Egy életnagyságú arckép, mert örök beese van és egyszersmind szobadisz, továbbá előnyös nász-, nev- és születésnap, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándéknál szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép után a legfinomabl. kivitelben készítem e

Nagysága 25×32 35×45 55×65 65×80 75×110 85×125 100×150

18 25 40 55 95 120 180

Poichromozott fa-szobrok. magas emtt. 50 70 90 120 140 150 160 170 180 200
aranyozott széllel korona 30.— 40.— 50.— 100.— 135.— 150.— 170.— 185.— 240.— 300.—